

Constitucións de Cathalunya.

Constitucions fetes per lo serenissim Rey don Ferrando Rey de Castella e de Arago &c. en la cort celebrada en Barcelona en lo monestir de sanct Francesch: en l'any. M. D. iij.

De comissio de causes de cinquanta fins en cent liures. Capitol primer.

Determinament com en la cort per nos celebrada en lo monestir de sancta Anna de la present ciutat: étre les altres sia stada fera vna constitucio començat. Ité statuim e ordenā: que les causes menors de trenta liures &c. per ço per los respectes e motius en dita constitucio contenguts en aquella anadints: de aprobacio e consentiment de la present cort ordenam e statuim: que la dita constitucio se estena en les causes: q̄ seran fins en suma de cent liures. ¶ Entes empero que en les causes que seran de cinquanta fins en cent liures: hagen esser assignats dos doctors dels vuyt del nostre real consell: per a pronunciar diffinitiuament en la causa.

Prohibicio a les persones del consell real de aduocar &c. Capít. ij.

Item ordenā e statuim que les persones del nostre real consell no puguen aduocar en cort alguna ari ecclesiastica com secular: ni consellar a les parts: en causes algunes qui puguen venir a la real audiencia: qui sien ari del principat cō fora daquell. ¶ Pero q̄ no sia prohibit dar consell als jutges o arbitres de causes ecclesiastiques: e tals que no se speren a venir a decisio del dit real consell.

Del votar de les causes.

Capitol. iij.

Es auant: com per la serenissima reynadona Maria de digna recordacio sia nostra: e apres per nos en la cort de sancta Anna sia stat ordenat e statuit tēps: dins lo qual les causes han esser votades en la real audiencia: per ço anadint a dites constitucions e aqueselles confermant statuim e ordenam ab aprobacio e consentiment de la present cort: que apres q̄ la causa sera relada en la regia audiēcia: no sen pugua metre altra fins a quella sia votada. si donchs lo relador no era impedit per malaltia. sots les penes en les constitucions contengudes.

Que a les causes de .D. liures sia aplicat conrelador. Capít. iiij.

Es auant statuim e ordenam ab aprobacio e consentiment de la present cort: q̄ en les causes de cinch cētes liures o majors: ap̄s que seran denunciades: lo canceller vicecancell o regent en son cas cometa aquelles a vn altre del real consell qui com a cōrelador ensemps ab lo principal relador ho com a conrelador regonega lo proces e los

¶

111-32361

Научная библиотека
Средневековья
Ин. 1. 1. 32361

Constitucions.

punts de la causa. **A**si que al votar si lo relador per ocupacions de altres negocis o als se hauria res obmes: a quell tal adiutor o contrarelator puga informar la audiencia dels punts: que seran obmesos per lo relador. **E** que lo conrelador, eo contrarelator vote apres del relador.

Del temps de citar per euocacions generals. **Cap. v.**

Tem ordena e statum: ab appbacio e consentimēt de la p̄sent cort: que les parts q̄ lobrendrā euocaciōs generals de causes: si dins vn any aps q̄ dites euocaciōs seran obrēgudes: no citará les parts en les dites euocaciōs no menades: q̄ ab aq̄lles cōuenir volrā: passat lo dit any nos puguē servir de dita p̄uisio quāt ales dites p̄sones no nos menades. **A**ns s̄ nou hagē impetrat e traure altra euocacio si volrā. **E** volērs expressa mēt: q̄ en qualseuol euocaciōs generals sia incertada la clausula següēt: **D**ūmodo nō impediatur executio p̄sionū censualiū et violarioꝝ. et nō sit causa minor viginti librarū.

Dels pobres pledeiants. **Cap. vi.**

Es statum e ordena: q̄ lo pledeiant qui sera admes cō a pobre: no pagara salari al general per causa de dita pobretat: sino q̄ ab caucio sera admes: no haia a pagar dret de sagell de la sentència ni de altres prouisions: q̄ desmparara ni registre ni altres drets al scriua. sino aricō los pobres acostumē pagar. **E** si daço insurgia alguna questio se haia de star a determinacio del canceller vicicanceller o regent la cācellaria en son cas: **E** declarat ēpero q̄ si altra part no pledeia cō a pobre: no haia a pagar sino la sua part: o sia actor o sia reo. **E** si aq̄ll instara la sentència li haia esser dat albara de la part pertanyent al pobre. **E** lo pobre sia compellit a prestar la caucio. **E** differint se o essent absent lo pobre: lo dit pobre sia obligat ip̄o iure al general e a altres: a qui ha a prestar la caucio: aricō com si hagues prestada dita caucio. **E** encas que lo pobre sia condemnat en despeses: sien atorgades letres executories al rich contra los bens del pobre.

De la custodia dels p̄cessos mort le scriua de manamēt. **Cap. vii.**

Es per p̄ueir ala custodia dels p̄cessos de la real audiēcia: vist quāt sen pdē: agrā dany de la cosa publica de la p̄sent principat. **E** statum e ordena: ab appbacio e consentimēt de la p̄sent cort: q̄ morint algū scriua de manamēt los p̄cessos de les causes finides siē recōduits en vn archiu del qual tēguē les claus los p̄ors de les scriuās de manamēt. **A**si q̄ tostēps q̄ los dits p̄cessos serā demanats p̄ aq̄lles de q̄ sera interes/ sen puga auer rao. **E** aricō empō q̄ lo q̄ se exira de les deutes dels p̄cessos de les dites causes finides: de les quatre parts les tres sien de herens o successors dels scriuās de manamēt de q̄ serā dits p̄cessos. **E** la restā quarta part sia de les p̄ors dels dits scriuās de manamēt p̄ los treballs de la custodia de dits p̄cessos. **E** si noy hauria herens o successors dels dits scriuās de manamēt: la vna part sia de les dits p̄ors dels scriuās de manamēt: e les tres de la col·legi de dits scriuās p̄ conseruacio del archiu. **E** si hauria creadors/ a qui los bens del dit scriua haguesen a venir p̄ credit: que les tres parts sien dels creadors: e la restā quarta part de dits p̄ors

De Cathalunya.

De Euocaciōs de causes per donacions fetes a viudes: o a pubills. **Cap. viii.**

Tem com pla constitucio feta p̄ nos en la cort de sancta Anna sia statuit e p̄ueit en les euocacions de causes: que san en la real audiencia p̄ causa de donacions fetes a viudes de la forma del iuramēt q̄ se ha de prestar p̄ lo donador e donatari e altres de la dita cōstitucio cōtenguts: e huy se veia q̄ dita cōstitucio se abusa. **P**erço ab appbacio e consentimēt de la present cort statum e ordeuā: q̄ en les parts on la real audiencia se celebrara: se hage a prestar lo iuramēt personalmēt iuxta forma de dita cōstitucio. **E** en les altres parts empero del dit principat lo dit iuramēt se hage a prestar en poder del official ordinari ab la exortacio de dita cōstitucio cōtenguda. **D**el qual iuramēt lo dit official ordinari hage acertificar la real audiencia. **E** si apres en algun tēps se mostrara les tal donaciōs esser fictes: eo q̄ en tot o en part les coses donades sien stades restituides als donadors: en tal cas la part de q̄ sera interes: hage esser satisfeta en tots los dans interessos e despeses: q̄ per causa de les dites donaciōs e trāsportaciōs haurā fers o sostēguts. **E** Anadint ala dita cōstitucio: q̄ a quella se stena a pobres e apubills **A**xi empero que lo tudor haia a prestar lo dit iuramēt en la forma damunt dita.

Que domesticchs de les p̄sones del Real consell no puguen procurar ne raonar litigants. **Cap. viii.**

E per euitar suspiciōs ordena e statum ab appbacio e consentimēt de la present cort: que algun familiar o domesticch de algū doctor del nostre real consell o comēsal op̄enēt soldada da q̄ll no gos ni li sia p̄mes directamēt o indirecta en pales o ē secret p̄curar o raonar algū litigant en qualseuol casa o causes: quis hage a dicir en la real audiencia. **E** aço sots encorrimēt de penes de. Lliures p̄ cascū vegada q̄ sera cōtrafet.

Los dies feriats ala Real audiencia. **Cap. ix.**

E ordena e statum ab appbacio e consentimēt de la dita cort: p̄ expedicio de les causes de la nra real audiencia: q̄ aq̄lla no siē haguts p̄ dies feriats sin los següents.

Janer.

La circuncisio.
La adoracio dels tres reys.
Sanct Anthoni.
Sanct Sebastia.
Sanct Vincent.
La conuersio de sant Pau.

Lo primer.
a. v.
a. xvij.
a. xx.
a. xxij.
a. xxv.

Març.

Sanct Gregori a. xij.
La anunciacio de nostra dona. a. xv.
Abril.
Sanct Ambros. a. iij.
Sanct Gregori. a. xij.
Sanct March. a. xv.

febrer.

La purificacio de nra dona.
Sancta Eulalia.
Sanct Adacia.

a. ij.
a. xij.
a. xvij.

Maig.

Sanct Phelip e Sanct Jaume. a. j.
La inuencio de sancta Creu. a. iij.
Sanct Adiquel. a. viij.
Sanct Yuo. a. xij.

Axi

Mohjohr Anjo m. d. xxxvii.
Que sien feres ferias dela vigilia de
Madal fins Epiphania inclusive.

Constitucions.e Costums.

Juny.		Octubre.	
Sanct Barnaba.	a. xi.	Sanct Francesch.	a. iiii.
Sanct Johan baptista.	a. xxiij.	Sanct Luch.	a. xviii.
Sanct Pere e sanct Pau.	a. xxviii.	La translacio de sancta Eulalia.	a. xxiii.
Juliol.		Sanct symon e Judes.	a. xxviii.
Sancta Elisaber.	aij.	Novembre.	
Sancta Margarida.	a. xliij.	Tots los Sancts.	lo primer.
Sancta Magdalena.	a. xlv.	La comemoracio dels defunts.	a. ii.
Sanct Jaume e sanct Lugat.	a. xlv.	Sanct Sever.	a. vi.
Sancta Anna.	a. xlvj.	La Edificacio dela seu.	a. xviii.
Agost.		Sancta Caterina.	a. xxv.
Los ligams de sant Pere.	a. i.	Sanct Andreu.	a. xxx.
Sanct Domingo.	a. v.	Deembre.	
Sanct Just.	a. vi.	Sanct Nicolau.	a. vi.
Sanct Lorens.	a. x.	La Concepcio de nostra dona.	a. viii.
La Assumpcio de nostra dona.	a. xv.	Sancta Lucia.	a. xiiij.
Sanct Barhomeu.	a. xxiiij.	Sanct thomas.	a. xxi.
Sanct Augusti.	a. xxviii.	La natiuitat de Jesuchrist.	a. xxv.
Sanct Johan degolaci.	a. xxxviii.	Sanct steue.	a. xxvi.
Setembre.		Sanct Johan.	a. xxxvii.
La Natiuitat de nostra dona.	a. viii.	Tos innocens.	a. xxxviii.
La exaltacio dela creu.	a. xviii.	E los diumèges e ferias de pasca E les al	
Sanct Marheu.	a. xxi.	tres festas: q serā manadas colre p la san	
Sancta Tecla.	a. xxiiij.	cta mare elglesia enles parts: a onse tro	
Sanct Miquel.	a. xxxviii.	barala Real audiencia.	
Sanct Jeronim.	a. xxx.		

Que sia fet vn dietari pla absciencia de les psones del real còsell.

ca. xj.

Statuim e ordenam ab loacio dela dita cort. que sia fet vn libre dietari: enlo qual sien continuades les absencies del canceller: regent la cancellaria. viii. doctors dos iurges de cort lo qual libre stigue enla scriuama de nostra càcellaria. E d aquell sia dada copia als diputats del present nostre principat tostemp que hauer lo volran.

Que lo vicicàceller o regent la cancellaria nos puguen ocupar en comissio de causes.

cap. xij.

Es auant per millor expedicio dela iusticia ordenam e statuim. que lo vicicàceller o regent en son cas nos pugue ocupar en comissio de causes No entenents en res p aco a prejudicar la constitucio p nos feta enla cort de sancta anna tractant las causes verbals dels pobres.

Que lo regent la càcellaria haia la absciencia, &c.

ca. xiiij.

De Cathalunya.

Ades statuim e ordena ab loacio e aprobacio de la present cort: q lo regent la cancellaria se pugua absentar dela real audiencia he loch: hon a qlla se tendra segons que als vuyt doctors del real consell per constitucio los es atorgat.

Interrogatoris als testimonis dats per pobretat.

ca. xiiii.

Item per tolre abusos ordenam he statuim: que enles euocacions de causes que de de aciauāt se farā prertu paupertatis: sien interrogats los testimonis quis rebra sobre la pobresa ab los interrogatoris següents.

Primo si interrogats los testimonis si coneren lo tal q demana la causa esser reuocada. Item si sap: de quina condicio o stamēt es.

Itē si sap: quins bēs te arri mobles cō imobles cēsals violaris o altres drets acciōs e deu Item si sap: si es pobre o rich.

Item si sap: sia reputat per los quil conceixen: esser pobre o rich. Item si el testimoni lo te o reputa per pobre o per rich.

Que lescriua hage a portarlo proces al relador.

Cap. xv.

Item com enla cort per nos celebrada enlo monestir de sancta Anna sia stada feta vna constitucio comēçat. Item mes statuim e ordena q passats los dits terminis &c. ordena e statuim: a qlla sia seruada ala letra. Anadir q lescriua d manamēt qui cōtra fara a qlla: vltra les penes en que sera p constitucio e coregut pda tots emolumēts de dita causa: e non puira erigir res dela part: ne lo consell real hi puira en res dispensar en contrari. E sin sera feta querela al càceller vicicàceller o en son cas regēt la càcellaria: sia tēgut com anar lo tal pces a altre scriua de manamēt. E per ques pozia seguir: q los qui scriue ab los scriuas de manamēt: de tērien portar dits originals als iurges o reladors ig norāt ho los dits escriuats de manamēt: en tal cas certificat daço: lescriua de manamēt sia tēgut p lo sagramēt e homenatge per ell prestat leuar lo pces al dit notari o scriua: q aquell p ell menara. E comanar lo a altre: qui serue la dita constitucio.

Del salari dels doctors del real còsell de dietes.

Cap. xvi.

Itē cō nosia ordenat p constitucio lo salari: q los reladors del nostre real còsell han d hauer deles dietes deles anades de visures. Perço ordenam e statuim ab p bacio e consentimēt dela p sent cort: q los dits reladors no pugue exbirgir p dieta d dietes visures mesauāt de vint e quatre sous. ates q reben lo salari ordinari de lurs officis.

Que la demāda se hage a fer dins. vi. dies a ps la citacio c. xvii.

Ades anadint ala constitucio p nos feta ela cort de sancta Anna: disposant q lo acor dins. vi. dies a ps q sera passat lo termini dela citacio al reo feta: hage a dar la demāda. Statuim e ordena: q si nos daua la demāda dins dits. vi. dies passats a qlls a ps lo reo sia liberat dela instācia. Axi q hage esser tornat citar.

Dela caucio prestadora in principio litis.

Cap. xviii.

Item statuim e ordena: que la constitucio disponēt que los actors e reos in pncipio litis presten caucio per les despeses sia seruada.

A iij

Constitucions.

Quels officials hagen a seruar les cōstitucions. *Ca. xviii.*

Mes auant statum e ordenā q̄ de present los officials reals dela nostra real audiēcia e cācelleria prestē de nou sagramēt e homenatge e ogen sentēcia de ver sens pagar algū salari de tenir e seruar los vsatges de Barcelona cōstitucions de Cathalunya priuilegis comūns e particulars: actes e capitols de cort fets e faedors: segōs a cascu dells esguarda: e per constitucions es ordenat.

Quela tresorer. *Ca. xv.*

Mes cōfirmant: e en quāt mester sia aiustant a les cōstitucions sobre aço fetes statum e ordenā: q̄ si lo tresorer lochtinēt o regent la tresoreria serā scriuās de manament: no puguē vsar de dit offici descriua de manamēt p̄ si ni per sistiuruits durant lo dit offici. **E** mes que qualseuol tresorer lochtinent o regēt la tresoreria hagen a iurar de seruar les cōstitucions vsatges e altres drets del present principat: hauēt esguart a son offici. **E** hagen oir sentēcia de ver segons los altres officials reals.

Deles execucions de sentēcies reals. *Ca. xvi.*

Item p̄ quant se ven d̄ cada dia: q̄ per les execucions de les sentēcies reals se fan grās despeses: q̄ ales vegades mūtē bona part del deute principal per q̄ van hi alguazir notari pcurador. qui entre tots rebā multiplicats salaris. Perço statum e ordenā: q̄ en les execucions de dites sentēcies fins en cent liures nos trametē alguazirs. mas si remeses als ordinari. o y sia trames porter o verguer. **E** en les maiors de cent liures stigue a arbitre del canceller vicicāceller o regent la cācellaria en son cas: si y ira alguazir vguer o porter: o si sera rēmes al ordinari. **E** q̄ algun official real no puga anar a fer execucions de sentēcies sens sabuda dels canceller vicicāceller o regēt en son cas.

Que acabar lo pces sia fet memorial de los actes. *Ca. xvii.*

Item per maior expedicio de les causes statum e ordenā q̄ quāt sera acabat lo pces: reportara al relador p̄ fer la relacio. lo notari hage a fer memorial d̄ tots los actes: e dels nōs dels testimōis: q̄ serā ēlo pces e nōbrar les cartes de aq̄ll: e donarlo al relador.

De lochtinent del assessor del governador. *Ca. xviii.*

Item ordenā: q̄ per absencia del assessor ordinari del governador vage ab dit governador algū altre bon doctor en loch de dit assessor bo e sufficient pa tal offici. lo qual hage tot lo salari cōplidamēt: q̄ al dit assessor principal esguarda: durant la absencia daquell. e hage les ventures. **E** lo qual lochtinēt de assessor o regent la assessoria ans de exercir dit offici hage a prestar sagramēt e homatge e oir sentēcia de ver. segōs los dits assessors ordinari de la governacio son tenguts.

Deles salaris dels assessors de les goueraacions. *Ca. xiiii.*

Mes auant statum e ordenā aprobacio e cōsentimēt dela present cort: q̄ quāt als salaris dels assessors dels governadors ari de Cathalunya cōde Rossello e Cerdanya e altres iurges del present principat e cōprats de Rossello e Cerdanya sia seruada la forma seguēt. so es q̄ de les causes q̄ serā fins en .x. liures: hage .ij. sous plura. **E** de .x. en .l. liures **E** de .l. liures en amunt no puguē hauer mes hauāt de .vi. dines per liura. **A**ri empero q̄ no pague exedir lo salari de alguna causa mes auāt. de .lxxv. liures.

De Cathalunya.

Que la cōstitucio del rey en Pere sia seruada. *Ca. xxv.*

Mes statum be ordenā: q̄ la constitucio del rey en Pere terç en la cort de Leruera parlāt d̄l offici del portāt veus de governador: sobre la euocacio de les causes: sia seruada: leuats qualseuol abusos.

Que les sentēcies sien scrites de ma del iutge. *Ca. xxvi.*

Item mes statum be ordenā: q̄ les sentēcies dela nostra real audiēcia e dels gouernadors sien scrites de ma dels iurges o reladors. o almēys les dispositiues daquels saluo lo iust impediment.

Que lo aduocat fiscal no puga tenir altre offici. *Ca. xxvii.*

Item statum e ordenā: q̄ lo aduocat fiscal no pague tenir altre offici incōpetible ab lo offici de aduocacio fiscal.

Deles officials qui han a tenir taula. *Ca. xxviii.*

Item statum e ordenam: q̄ los officials qui han a depotar los salaris dels iurges de les taules: en los introits de lurs officis hagen a iurar: que p̄ via directa ne indirecta: no han obtengut ni fet obtenir los de officis de iudicatures de les taules: ne daq̄ auāt los puguē fer obtenir. **E** que los iurges de taules no puguē fer gracies ne paces de lurs salaris. **E** que algu qui hage feta fermança al official: qui ha a tenir taula: no pague esser iutge de aquell official: a qui haura feta fermança.

Quels doctros del real consell prestē homenatge. *Ca. xxix.*

Qum per constitucio per nos en les corts celebra des en lo monestir de sancta Anna dela present ciutat de Barcelona sia disposar: que los .viij. doctros del real cōsell e dos iurges de cort qui present son: e p̄ auant seran: prestē lo iuramēt que prestar son tenguts los vicicāceller e regent la cācelleria de tenir e seruar les constitucions: e no sia res dit de homenatge. Perço statum e ordenam: ab cōsentimēt e aprobacio dela present cort: que los dits .viij. doctros e los .ij. iurges de cort q̄ de present son o p̄ auāt serā: hagen e sien tenguts prestar no sols lo dit iuramēt mas encara homenatge segōs que los dits vicicāceller e regent prestē e son tenguts de prestar.

Deles causes criminals.

Que en les deposicions sien dos iurges de cort. *Ca. i.*

Item statum e ordenam de aprobacio e consentiment dela present cort: q̄ ēles deposicions dels delats: si los dits ho demanaran: hagen esser los dos iurges decors saluat iust impediment:

Deles deposicions *Ca. ii.*

Item cō fins a si nos sia vist q̄ ēles deposicions dels delats son rebudes p̄ ionēs e força de ignorant e per atal exercici insufficients. Perço prouem e ordenam que daqui auant les deposicions dels delats e dels testimōis en causes criminals ari de offenses cō de defenses sien preses p̄ notaris reals q̄ agē almenys edat de .xxiii. anys.

Constitucions

Comissio daço que los presoners deue pagar.

Ca. iij.

Item statuim e ordena: q̄ sia vist p̄ les p̄sones p̄ nos depuradores: lo q̄ se exeger d̄ls presoners en les presons comunes dela p̄sent ciutat. E q̄ per a q̄lles sia statut e ordenat dins tēps de dos mesos del dia p̄sent e auāt cōpradors: lo ques deu pagar per d̄ts p̄sones iusta forma d̄les cōstitucions e puilegis sobre aço disposar. faēt cessar q̄lseuol abusos sia aci fets. E les d̄tes p̄sones hage iurar d̄tes ordinacions disdit tēps de dos mesos.

Que algu no sia pres sino crim fragant o p̄ prouissio. Ca. iiii.

Item statuim e ordena: q̄ no puira effer algu mes en p̄so sino crim fragant o ablicencia o p̄uissio de nos o loctinēt general nostre o del vicicancellor o en son cas regent la cancelleria o de iutge de cort. E aço mateix sia seruat p̄ los governadors e portāt veus de governador. E quāt als ordiaris reals pueim: q̄ no puga efer mes algu en p̄so sino a consell del aessor o tenint loch daquell: sino crim fragant.

Que lo qui sera pres sens culpa no pague res. Ca. v.

Quoniam sia iusta cosa: q̄ lo qui sera pres sens culpa no senta dan algu. Perço statuim e ordena: que si algu sera pres e sera trobat sens culpa: nos puga d̄ ell rebre res de mesa ne de carçelatge ne altres despeses ne auaries dela preso.

Que lo q̄ fara despēdre algu sens culpa pague les despeses. c. vi.

Item statuim e ordena ab cōsentiment e approbacio dela present cort: q̄ si algu sera pres a istancia de algu e sera declarat effer sens culpa: q̄ la part quil haura fet pēdre sia tēgut pagar e satisfir tots dans e despeses al qui sera stat pres: si donchs no haura iusta causa de fer lo pendre: declaradoza a coneixença del iutge.

Que en les cōposicions de .x. liures amunt. hage entreuenir lo vicicancellor o regent ꝛc. o aduocat fiscal. Ca. vii.

Item p̄ posar en degut orde les causes criminals statuim e ordena: q̄ les cōposicions dels delats q̄ passaran suma de .x. liures: se facen ab interuencio d̄l vicicancellor: o regent la cancelleria en son cas: o del aduocat fiscal. E los processors originals o traslats autenticos dels dalats composats o remesos siē donats en poder del tresorer: loch tinent regent la tresoreria. E sia continuada ala fi de a q̄lles per lo scriua de manamēt: q̄ dra en la composicio o remissio del delict.

Comissio que declaren si per deliuracio del pres sia necessari albara del tresorer. Capi. viii.

Item statuim e ordena: que los proueidors de greuges per nos e per la present cort deputats o de putadors hagen e sien tenguts sots virtut del iurament per ells p̄

De Cathalunya.

7
Rador dins lo tēps a ells prefigit declarat si en la extraccio dels delats dela preso apres q̄ sera pueit p̄ deliberacio del real cōsell: q̄ d̄rs delats isquē dela preso: sia necessari hauer al bara del tresorer loctinēt o regēt la thesoreria e pagar alguna quantitat p̄ aquell: o no haguada per d̄ts proueidors informacio dela practica q̄ antigamēt se acostumaua seruar. E daqui auant se hage a seruar: segons p̄ d̄ts pueidors sera declarat

Que lo p̄ces del pobre pres sia comunicat a son aduocat a coneixença del vicicancellor ꝛc. Capi. viii.

Item statuim e ordena: q̄ qualseuol d̄lat qui p̄ informacio rebuda sera pueit effer pobre estāt en la almoyna o no obstāt: la vegada que sera publicada la enquesta e donada la demāda: lo notari del p̄ces hage a comunicar a son aduocat lo dit p̄ces de dita causa: tant quāt sera menester p̄ defenia de dit delat a coneixença del vicicancellor o en son cas regent la cancelleria. E p̄ comunicar a quell no siē forçats a pagar algū salari.

Que lo p̄curador fiscal no sia p̄sent e lo votar de les causes. c. x.

Item statuim e ordena p̄ bon orde dela iusticia: q̄ e lo votar de les causes criminals noy sia present lo p̄curador fiscal. E aço fecten no sols en la real audiēcia ans en cara en les audiēcies: del portāt veus de governador e lo principat de cathalunya e cōtats de rosello e cerdanya e entotes les corts ordinaries del dit principat e comtats.

Que algu no puga damnificar altre sens carta o letra precedēt. ꝛc. Capi. xi.

Quoniam in statu p̄curat lo enemich de pau en lo principat de Cathalunya sia intro duit algun abus de maluada cōsuetut: ço es q̄ si algu sera mort o offes p̄ algu altre: los parēts o amichs del mort nafrat o offes o lo dit offes presume pēdra a ells vēiaça mēyspreat en aço la real punicio o vidieta de iusticia: no tan solamēt cōtra la p̄sona del homa per nafrador o offenedor: p̄curant artificiosament o machinosa la mort nafrat o destruccio: mas e cara cōtra los fills germās oncles nebots cōsingermās o altres parēts e amichs del homa per nafrador o offenedor. Encara q̄ no siē culpables en la nafra o offensa. e algunes vegades no serā de lur parēta: matā nafrat o offenē. E sia molt greu e enorme e cōtrari a tot d̄ret natural: e stray de tot camí de rao: q̄ los ignocēs p̄ los culpables suffirē algū dānatge o iniuria. e p̄ amor daço volēt la dita cōsuetut tant damnada e de pernicios erimpli ala cosa publica: enemiga de natura e destruccio dels singulars de tot e tot esquivar e ab cōgruus e decents remeys extirpar de a q̄ls qui sedegē la sanch del ignocēt e cogira mal ab a q̄sta cōstitucio de assentimēt e approbacio dela p̄sent cort statuim e ordena: q̄ algun offes o pare fill germa oncle nebot cōsingermā o altre parēt o amich seruidor valedor familiar de algū mort offes nafrat o enuariat: ne lo dit nafrat o offes ara o e esdeuenidor: no gos ne p̄sumesca matar ferrir nafrat o offēdre e p̄sona o e bēs algū pe fill germa cōsingermā o altre parent amich o valedor d̄l matador o offesor: ne dāneiar: sin q̄ a q̄l baja certificar no ena dāmetço es a q̄ls q̄ acostu

*Hec cost. ad re
sum fore videtur
summa ex quad
bragmanica sac
na Regis per
q̄ fuit edicta bar
ona. die. x. de
bris. anno d̄ni. 13
que fuit. e. p. in
bragmanicas Reg
solho. m. ccc. x. v.
Hec
costi declaratur
alia Regis pragu
eiusda ferdinand
que fuit edicta
die. v. Novembris.
d̄ni. m. c. xij. quem quo ad penas hic. adiecit in
terris. cost. eiusdem ferdinandi in d. curia tronio
e. l. vij. et Caroli imp. m. 3. curia tronio fo
e. xij. et m. 4. curia. e. x. per xij. et m. 5. cur
e. xx. et c. l. i.*

Constitucions e Costums.

men dar deseximèts: ab letra e aqlls qui no acostumè dar deseximèts: ab carta publica. Enles quals se cõtenga: q̄ de aquella cosa vol pèdre veniança. Ni per .v. dies continua-
mèt seguints despuy: q̄ ab la letra la dita certificacio a aqll personalmèt sera p̄sentada
o ab carta publica p̄ aquells q̄ no acostumè dar deseximèts. **E** qui cõtrefara: sia hague
e punit ipso facto p̄ bara e p̄ traydor e p̄ acuydar n̄re e p̄ girat de pay e de treua: e ari cõ
acuydar e girat de pau e de treua sia denūciat publicamèt esqua se sos bès siē publicats
e applicats ala señoria del señor del territori on los bès del malfactor sera trobats. **E** n
tes empo e declarar: q̄ los acõpanyats a qlls qui pendrà veniança: seruada la forma d̄la p̄
sent cõstitucio: no sien cõpresos eles penes dela p̄sent cõstitucio. Saluat em po les altres
penes p̄ los altres crims q̄ cometrá. **E** de semblat pena volē statuum e ordena la dita
cort approuat: q̄ sia ferit e punit aqll: qui ab p̄p̄ri motiu delibra damēt e acordada sera p̄
mer: a gressor: pus no sia en cas de rixa. Encara q̄ p̄ no pèdre veniança matara nafra
ferra o offendra algu en p̄sona o en bès: fins atāt q̄ primeramēt a qll haia certificat ab
carta publica o ab letra segons damūt dit es: qui aqll volra offendre. **E** .v. dies cõtinua-
mèt subseguēts: apres q̄ la dita certificacio sera p̄sentada ab carta publica o ab letra ari
com dit es: serā passats. Ari que p̄ batalla o p̄ algū linatge o ajuda darmes algu d̄ls sus
dits faents cotra la dita cõstitucio nos puga purgar o ascõdir: ne aço sia admes en algu
na manera. **E** ans pusque sera puat: aqll abās d̄la certificacio sera p̄sonalmēt dins los
.v. dies apres q̄ aquella sera p̄sentada segons dit es: mort nafra ferida o qual se ulla p̄
sonal offensa hauer inferida o feta: sia punit dela dita pena: en qualse ulla dels casos de
desusdits. **E** tempo apres los .v. dies lo dit notificat damnatge o iniuria als parērs va
ledors o amichs del marador o offensor: o altra: dara o fara p̄ son p̄p̄ri motiu: segons dit
es: sia punit segõs de dret o rao sera faedor. com p̄ la present no entrenē a dar facultat de
guerrejar ni fer dan algu: apres la dita intimacio feta ab carta o ab letra segõs dit es: si
p̄ vlarges cõstitucio e costums de Cathaluuya p̄mes noli es. **E** anadint encara e decla-
rant: q̄ los qui cõtrefarā ala present cõstitucio: no puguē esser remesos o guiats p̄ nos o
p̄ nostres lochriments genera's Bouernadors portās veus da quello alguns altres offi-
cials nostres maiors o menors: o p̄ alguns magnats barõs ecclesiasticques p̄sones ni de
ciutats vilas o lochs reals o altres tenints o exercents iuridicõs. Ans si tals remissio
o guiatges erā fets: sien ipso facto haguts p̄ nulles. **E** s puga p̄ceir cõtra los receptadors
dels dits delars: segõs q̄ cõtra los receptadors dels foragrats d̄ pau e d̄ treua es p̄mes
segõs les cõstitucio de cathaluuya sobre aço disposants. **E** ntes empo q̄ los barons q̄
tenē iuridiccio: no caiguē en p̄ces de fautoria sino q̄ requests dins tres dies hage foragi-
car los tals malfactors. **E** si lo cõtari era fer: en cõreguen en pena de .cc. liures. **E** mes
q̄ cõ lo cas sera fer entre vassalls: de barõs: ço es q̄ lo offese offendēt seran sos vassalls: no
sia en res leuada la facultat al baro de guiar e remetre. **H**aguda p̄ reuocada ab la p̄s-
ent cõstitucio la pragmatica p̄ nos sera sobre lo bandolejar. La qual fonch dada en Si-
uila A. xxv. del mes de Janer. Any Mdl. e L. iij. cens.

De donacions.

Capitu. xij.

Der tolrefra q̄ souint se cometē enles donacio: ques fan ab cõsentimē e ap-
probacio d̄la present cort statuum e ordenā: q̄ qualseuol donacio vniuersals
o dela maior part d̄l patrimoni: o q̄ excedissen cinchcets florins: q̄s farā hage
esser scrites enles cortz dels ordinaris enlo cap dela vegueria: on dites dona-
cions se farā. scriuint lo dia: q̄ dites donacio se cõtinarā: en dit libre: qui sia intitulat

De Cathalunya.

de donacions e hertamēts: ab vna rubrica cõtinet los noms e cognoms dels donadors
e donataris e del notari: q̄ haura testificada la donacio. **E** si no serā cõtina des tals do-
nacio de deu dies ans del prestich o cõtacte: no preiudiquē: ne puitē preiudicar a creadors
cēsalistes: ni altres: qui tingūē lurs credits ab cartes o albarās. encara que siē posteriors.
E mpero nosien entelas enla present donacio: ques fan p̄ contemplacio de matrimo-
ni continuades enlos capitols matrimoniales: si aquell surtira son effecte. **E** si les di-
tes donacio se farā entre vassalls de algū barõs o de ecclesiasticqs o daltres auents iu-
ridiccio: e dins los termens dela iuridiccio daqlls: q̄ aquelles hage esser registrades e con-
tinuades en les scriuamies deles viles e lochs: de on sera domiciliat lo donador. **E** si
tals donacions sereran fetes per los dits barõs o altres hauēts iuridiccio: aqlls hauen
esser registrades e cõtina des enlo cap dela vegueria dela ciutat vila o loch: ab on tēdra
lo donador lo principal domicili. **E** les dites donacions no hagen força ni valor en p̄-
iudici dels dits creadors cēsalistes ni altres: q̄ tingūē lurs credits ab carta o ab albara
sino del dia deles continuacions daquelles en auant. **E** que lo notari per continuar
la donacio no haia ne puita hauer ne exigir sino tres sous per son salari. **E** enlos lochs
dels ecclesiasticqs e barons sia pagat dit salari a arbitre dels senyors.

Confirmacio dels priuilegis dela taula de Barcelona. Capi. iij.

Desijants q̄ la taula d̄la ciutat d̄ Barcelona: d̄la q̄l redūda grā fruyt no sols ē
lo p̄sent p̄ncipat de cathaluuya: mas encara a molts altres poblats en altres
regnes e senyories nostres a moltes altres p̄sones: sia cõseruada e en son cre-
dit augmētada. Per tāt ab loacio e aprobacio dela present cort statuum e or-
denam: q̄ tots e qualseuol priuilegis p̄ nos e nostres p̄decessors en fauor dela dita taula
atorgats: siē inuolablamēt e cõplida obseruats: segons p̄ aqlls es stat statuit e atorgat

Que los registres sien posats elo archiu real. Capi. iij.

En statuum e ordenā ab loacio e aprobacio d̄la present cort: q̄ los registres dels
protonotari e secretaris q̄ son stats fets e acabats fins en lany. Mdl. cccc. cccij. sien
mesos e posats enlo nostre archiu real. **E** los q̄ del dit any ença son cadabu de aqlls. p̄
q̄ pus facilmēt los puga hauer: quant de ells haurē mester cosa alguna. Proueint q̄ daci-
uant de deu en deu anys los dits registres sien mesos e posats enlo dit archiu real.

Que los moros no sien expellits de Cathalunya. Capi. xv.

Des excellētissimo senyor: cõ a noticia dela present cort en aqsts dies prop passats
sia peruenyut: ques tractaria de expellir los moros: q̄ stan poblats enlo present p̄n-
cipat los quals son en poch nōbre: e seria grā dan e destruccio dels barõs e altres parts
haõ dits moros stan poblats: e d̄ls quals nos pot seguir al stat d̄ v̄ra alteza ne al dit p̄n-
cipat dan algu: perço supplica la dita cort humilment vostra alteza ab lo present acte de
cort ordenar statuir e p̄metre enla bona fe e paraula real q̄ no expellira ni expellir fara: ne
consentira esser expellits los dits moros d̄l dit principat Plau al senyor rey.

Constitucions

Que vsatges constitucions &c. sien seruats.

Es auant statum e ordenam: que los vsatges de Barcelona: constitucions de Cathalunya. actes e capitols de cort: priuilegis de les esglesies e de les ecclesiastiques persones e de barons militars e de ciutats viles e lochs del principat de Cathalunya: vsos practiques e costums sien inuolablament obseruats

E encara statum e ordenenam: que per qualseuol vs o verdaderament abus per nos o per nostres officials qualseuol q sien fets practicats o en lo temps venidor se faran ho practicaràn contra dits vsatges constitucions de Cathalunya capitols e actes de cort priuilegis predits practiques vsos e costums no sia preiudicat o derogat als dits vsatges constitucions capitols e actes de cort e priuilegis vsos practiques costums: encara q tals vsos o verdaderament abusos fossen p tant teps obseruats: q no fos memoria en contrari

¶ Mas reprobam als vsos o verdaderament abusos: e haueu a quells p nulles e inualits: aricom en la present constitucio haueu: volem ordena e manar: que dits vsatges constitucions capitols e actes de cort priuilegis vsos costums sien perpetuamēt obseruats.

Remissio de bans e penes.

Es a suplicacio d la present cort remetem de present: e haueu per remesos als braços e staments de la p̄sent cort: e a cascu dels ecclesiastichs e militars e altres ciutats viles e lochs d dit principat e a singulars psones da qlls e de cascu d lls totes e sengles penes e terços comesos e deguts p cēsals e violaris. Hoc e cara com haguessen trectat homenatges p no tenir hostages. E totes altres penes de hosts fallides e de penes e bas. encara q los dits bas deuallassen de qualseuol excessos o crims de terços o de quarts o de quints o de obligacions o de compromesos o de contractes o de clams o de reclams o de fermes o de dret o de notaris qui no hagen seruada la constitucio de Perpinya sobre contractes o altres cartes: que hagen presos: o de softeniments de badejats o de gitars de pau e treua: o de maleuats: o de marques. E encara totes altres penes pecuniaries tro al dia de huy. ne per officials nostres. ¶ E si per les dites penes e altres coses damunt dites haura plet peniant e processos e penyores per execucio preses: volem que sia hagut tot per remes: e les penyores tornades.

Vaus deo.

Acaben les p̄sents constitucions qui ha sguart al bon orde de la justicia ciuile criminal: e altres coses vtils del principat de Cathalunya: en la insigne ciutat de Barcelona p Pere mōp ezar a despeses de Latzer milla librater del general. A. vi. dies del mes de Agost del Any. M. D. xxx.

MA-32361

Haymond f. d. d. d.
C. d. d. d. d. d. d. d.
M. J. L. d. d. d. d. d.